

MIÐVIKAN

Dollin: Hvussu kundi hann verða tagdur burtur í egnari søgu?

Stórt sæð eingin, sum skrivar søguna um uppgerðina við stýrið í Congo, nevnið D.J. Danielson. Hvussu kundi ein slíkur maður tigast burtur í eini so týðningarmikla søgukrivingi?

2. partur

Fyrsti partur endaði við tí brævinum, sum leiðarin av Balolo missiónini, Grattan Guinness, skrivaði til blaðmannin, Edmund Morel, nakrar dagar eftir, at Dollin var komin heim úr Congo um 11. oktober 1903. Har hevði hann ferðast saman við bretska konsulin, Roger Casement, at kanna viðferðina av fólkinum í landinum.

Morel var ógvuliga iðin eftir at skriva um ferðina hjá Casement í sínum blaði, so hann skrivar nú beinleiðis til Dollan um at fáa hansara myndir.

Tað er greitt frá nevnda brævi og øðrum keldum, at Dollin umframt myndir eisini hevði skrivað sína egnu frásøgn, um tað hann hevði sæð, og at hetta var handað Balolo missiónini. Umframt hava eisini verið brøv frá tíðini við bátinum hjá missiónini.

Spurningurin er, hvat ið er hent við hesum tilfarinum. Beint nú verður roynt eina ferð enn at kanna hetta.

Kemur tað undan kavi, kann tað gerast eitt spennandi íkast til hesa søgu. Ein skuldi trú, at Dollin hevði onkra frásøgn um Congo í Føroyum. Men tað tykist, sum at hann ikki skrivliga hevur tikið Congo uppá tunguna aftaná at hann kom til Føroya at búgva. A.W. Sloan vátar eisini, at Dollin tosaði lítið um hetta.

Dollin hevði ikki tol at bíða

Stýrið fyrri Balolomissiónina hevur fund tann 22. oktober 1903, nakrar dagar eftir heimkomuna hjá Dollan og eftir at umrødda bræv varð sent til Morel 16. oktober.

Á hesum fundi verður samtykt ikki at nýta tilfarið hjá Dollan fyrr enn Casement var komin til Bretlands. Tað kom hann ikki fyrr enn ein góðan mánað seinni.

Hetta var bert eitt dømi

Gummisavnarar við teirra kurvum

um, hvussu ivasom missiónin hevði verið í spurninginum um at gera nakað við yvirgangin í Congo. Støðan hjá trúboðarum hevði inn til tá verið tann, at teir mettu tað vera týðningarmikið ikki at leggja seg út við myndugleikarnar av ótta fyrri at hesir fóru at tarna virksemið hjá trúboðarunum. Ein forsprákari fyrri hesum sjónarmiði var júst Grattan Guinness, leiðarin á Balolo Missiónini.

Í einum av hesum nýfunnu brøvunum, sum er frá 1902, skrivar hann, at støðan í belgiska Congo hóast alt var frægari enn í franska Congo, sum um tað skuldi verið nøkur umbering.

Men Dollin hevði sum honum líkt ikki tol at bíða, hóast talan bert var um ein mánað. So hann byrjaði sína egnu fundarrøð og hevði fundir í Edinburgh leygardagin tann 7. november í samkomuhøllini Synod Hall og sunnudagin 8. november í kristiligu samkomuni Carubbers Close við túsundum áhoyrarum. Tá hitti hann eisini fyrstu ferð Linu, sum hann giftist

við árið eftir, men tað er ein onnur søga.

Á hesum fundum greiðir Dollin á sín hátt frá, hvussu hann hevur upplivað støðuna í Congo.

Tað eru fleiri frásagnir í bløðunum og eisini í blaðnum hjá Morel frá honum.

Ein teirra skal takast fram. Her greiðir hann eisini frá sínum myndum og frá orsökina til støðuna í Congo:

Gummiræðið

Tann 11. desember 1903 er henda grein í West African Mail:

Harra D. J. Danielson, hvørs røðu í Edinburgh vit fyrri kortum hava endurgivið,

hevði í seinastu viku eina samrøðu við umboð fyrri blaðið, Daily Record and Mail, í Glasgow, og her segði hann:

„Tað er einki løgið í tí“, segði harra Danielson, „at trýstið á fólkið setur tað upp í móti statinum. Tað er gummimálið, sum er orsøkin til allar hesar trupulleikar. Eg eigi myndir av fólki, sum eru lamløstað, og hvørs hendur eru kvettar av sum ávaring til onnur,

sum ikki gera eitt nøktandi arbeiði fyrri gummiagentarnar. Foreldrini hjá einum lamløstaðum mótmæltu hjá eini gummifyritøku, og tey fingi at vita, at um tey innføddu ikki gjørdur meira til nyttu, so fór hetta at verða gjørt aftur.“

At taka kvinnur sum gíslar er dagligur kostur, og tær verða ikki settar leysar aftur, fyrr enn teirra menn ella vinir koma við tí nøgd av gummi, sum kravd er av umboðsmonnum hjá fyrirkuni. Henda framferðin verður søgd at vera enn verri enn hon, sum fyrr varð nýtt av arabisku træla handilsmonnunum.

Leopold kongur boðaði enntá fyrri 18 árum síðani, tá ið hann fekk ræði í Congo, sínum europeisku sameindu frá, at einasta mál hansara var at endurreisa moral og liviumstøður hjá fólkinum. Spurningurin er, segði trúboðarin, hvussu hann hevur hildið hesi lyfti.

Sum svar upp á fyrispurning frá okkara blaðmanni, legði Mr. Danielson stóran dent á, at um hetta trælalald ikki verður steðgað, so gong-

ur ikki long tíð, fyrr enn fólkið í Fristatinum Congo verður fullkomiliga útruddað.

„Á summum plássum,“ helt hann áfram, „er hurðin afturlatin fyrri trúboðarum.“

Men ein av treytunum, Leopold kongur fekk fyrri at fáa ræðið á Congo, var, at allir trúboðarar hjá øllum trúarbólkum skuldu hava fritt at prædika og ferðast í landinum. Nógvastaðni í landinum hava eisini verið tikin stig til at forða innføddum at selja matvørur til trúboðarar uttan fyrst at hava fingið loyvi frá gummi-monopolistum.“

Dollin fekk missiónina at broyta støðu

Tá ið Balolo missiónin sær undirtøkuna hjá Dollan á hesum fundum avger hon eisini, at tað skal ikki bíðast eftir Casement, og teir byrja eina fundarrøð 25. november og leggja ætlanir um fundir ymsastaðni í Bretlandi.

Í skjalasavninum í London funnst eisini onnur brøv um myndirnar og tilfar hjá Dollan. Tað tykist sum at áhugin hjá Morel at fáa myndirnar var størri enn

Henda myndin er vist fyrsta myndin, sum kom fram í Bretlandi aftaná kanningina hjá Casement, og tað er lítil ivi um, at hesa myndina hevði Dollin heim við sær úr Congo.

viljin hjá Balolo missiónini at lata tær frá sær.

Ein ferð varð avrátt millum Morel og Guinness, at frásøgn og myndir hjá Dollan skuldu vera samstundis í bløðunum Regions Beyond hjá missiónini og West African Mail hjá Morel. Men hetta hendi av eini ella aðrari orsök ikki.

Men í januar blaðnum av Regions Beyond er kortini ein mynd av einum drongi við einari hond við tekstinum Maimed for Life “Lamløstaður fyrri lívið”. Í greinini saman við myndini verður sagt:

Lat hesa mynd sum vit endurgeva tala fyrri seg sjálva, hetta er ein boðskapur sum krevur svar. Myndin vísir eitt barn úr Congo, sum hondin er kvett av í sambandi við gummiágang, har mamman varð dripin.

Henda sama myndin er í februar 1904 í West African Mail. Sagt verður, at drongurin eitur Lokota og er frá Mpelenge triggjar míl frá Bonginda, har Dollin virkaði.

Hetta er upplagt ein av myndunum, sum Dollin hevði